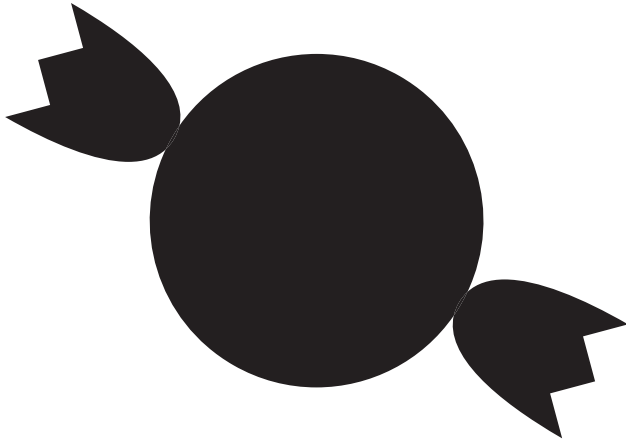

Větrné mlýny

Damijan Šinigoj
Tátovy zápisky

Damijan Šinigoj
Tátovy zápisky

Damijan Šinigoj
Tátovy zápisky

Knjiga je izšla s podporo Javne agencije RS
za knjigo in Trubarjevega sklada.
Kniha vyšla s laskavou podporou Veřejné knižní agentury
Republiky Slovinsko a Trubarova fondu.

J A K

© Damijan Šinigoj, 2013. All rights reserved
Translation © Zdeněk Rejda, 2013
Cover photo © David Konečný, 2013
© Větrné mlýny, 2013

ISBN 978-80-7443-116-6

Ze slovinštiny přeložil Zdeněk Rejda

Pondělí 15. dubna 1996

Ke každé věci, kterou si koupíte v obchodě, máte vždy přiložený návod (žijete-li ovšem ve Slovinsku, pravděpodobně mu nebudete rozumět, neboť slovinští dovozci, jak známo, svěřují překlady návodů svým potomkům či jiným rodinným příslušníkům), avšak při výchově dítěte jste takříkajíc hozeni do vody. Na tomto místě si neodpustím pokárat příbuzné, přátele (sami mají děti nevychované, a stejně se nestydí novopečenému otci radit), známé a všechny ostatní, kteří si vždy najdou chvíličku, aby vám motali hlavu vlastními návody. Nakonec si můžete gratulovat, pokud vás rodiče dobře vychovali, protože pak máte v paměti alespoň jakýs takýs vzor. I v takovém případě vám však při výchově vřele doporučuju používat knihy. Knihy o mladých rodičích, kojencích a tak dále. Ať vyberete jakoukoliv, neuděláte chybu. Jsou sice dosti drahé, ale mají jednu hezkou společnou vlastnost: neuškodí. Budou-li vám k užítku, je věc druhá, rozhodně ale s jejich pomocí nevychováte belzebuba — pokud tedy nebudete příliš improvizovat.

Když jsme se s Monikou rozhodli, že budeme mít děťátko, pořídili jsme si samozřejmě celou hromadu literatury. Prvním výchovným pravidlem, které jsme si stanovili, bylo to, že náš maličký nebude muset ve třech měsících začínat s tenisem nebo hrou na klavír, aby nás už ve třech letech mohl finančně podporovat — k tomu jsme došli i bez knih, jen vlastním rozumem. Díky knihám jsme však dospěli ke druhému pravidlu, a sice že při výchově budeme jednotní (když tedy žena dítěti něco zakáže, dám jí jako za pravdu a později, až dítě nebude nablízku, to probereme). Měli byste vědět, že jsme se na tom shodli jen proto, že náš kabrňák ještě nebyl na světě. Kdybych dnes, když jsou Maxovi čtyři roky, musel znovu podepsat takovou úmluvu, náležitě bych si to rozmyslel. Je totiž velmi těžké být přísný na dítě, které brečí a prosebně na vás obrací usazená očička, protože mu matka před obědem zakázala čokoládu. Právě v takový okamžik zpravidla nastává chvíle pro krizovou poradou v mé pracovně, kde nás Max nevidí a ani neslyší. Půl hodiny padají argumenty z obou stran, než se konečně dohodneme na tom, že svět by se sice pro kousek čokolády nezbořil, ale je třeba mít na zřeteli především vyšší princip, a to autoritu prvního slova, takže Max dnes už žádnou čokoládu nedostane. S tímto se vracíme do obývacího pokoje, připraveni sdělit synovi výsledek jednání. On už je však až po uši upatlán tou sladkou, hnědou, lepkavou dobrotou...

Zatímco s pravidlem jednotného rodičovského stanoviska nebyla vcelku potíže, třetí výchovná zásada se uká-

zala být značně problematická. Rozhodli jsme se totiž, že našeho maličkého nebudeme rozmazlovat. Pravda, nežijeme na statku, nemusíme tedy trvat na tom, aby vstával ve čtyři ráno a podojil kravku, ale hračky si po sobě bude muset uklízet a občas také přinést nějakou maličkost, aby se cítil užitečný (což neznamená, že nám jako sluha bude nosit věci k televizi), možná by mohl pomáhat při vaření a tak podobně.

No, s hračkami byly potíže od samého začátku a musím se zde kajícíně přiznat, že jsem je neschetněkrát, když se zrovna Monika nedívala, uklidil namísto synka, jen aby byl doma klid. Věděli jste, že dítě dokáže až tři hodiny brečet jen proto, že si musí uklidit hračky, i když by mu to zabralo možná sedm minut? Vedli jsme ho k tomu, aby si navykl, že například banánovou slupku, poté co sní banán, má hodit do koše. Tento úkon zvládl okamžitě, a co víc, brzy jsem musel před každým vyprázdněním koše prohrabávat odpadky, protože Max do něho házel také užitečné (a někdy i drahé) věci. Nějak si neosvojil schopnost vyhodnotit, co vůbec do koše patří...

Také když jsem dělal něco kolem auta (vlastně toho moc neumím, ještě tak vyměnit žárovku a podobně), byl Max hned v pohybu. V podstatě mě zdržoval, jenže jsme byli se ženou přece domluveni, že se ho budeme snažit využívat při různých úkolech, aby se cítil užitečný. Autoopravárenské činnosti jsem mu toleroval až do chvíle, kdy kladivem praštil do reflektoru. Přestože se v garáži zdržoval velmi rád, jeho pomáhání tímto skončilo. Také od myčky ho manželka brzy odehнала. Ačkoliv jsme jej

předtím nejméně stokrát kontrolovali, když stál na židli a strkal dovnitř nádobí, nakonec stejně ztropil potopu. V myčce se tehdy mezi sotva umytým nádobím našel hrnec se zbytky polévky, který stál na horní přihrádce dnem dolů.

Opět jsme se vrhli na knížky, ale odpovědi na naše palčivé otázky jsme tam nenašli. Nezbylo nám, než učit se tím, jak náš raubíř rostl. Bohužel, jeho pomoc byla čím dál nevíтанější, dokonce vedla ke vzniku škod. Max měl vůli, ale znalosti a šikovnost mu chyběly. Časem jsme došli k poznání, že je sice nanejvýš vhodné včlenit dítě do každodenních úkolů, ale že tyto úkoly musejí být pečlivě vybrány úměrně jeho věku. Ve třech letech nemůže pomáhat při opravě elektrického vedení, i kdyby si to velmi přálo... Namísto skutečného kladiva jsme tedy Maxovi koupili dřevěné kladívko (přesněji, vyrobil mu je děda), se kterým už nemůže napáchat žádnou škodu, přestože s ním tluče do televizní obrazovky. Dítě se totiž spokojí i s napodobováním, což jsme zjišťovali pomalu a postupně. Když ke mně dnes přijde a mile mě poprosí, jestli mi může pomáhat, tak mu to dovolím, s upozorněním, že je ještě malý a musí si dávat pozor. Zrovna nedávno, když jsem uklízel v garáži, vzal do ruky kladivo a začal zatloukat imaginární hřebíky. Nejméně desetkrát jsem ho varoval, aby byl opatrný, protože kladivo je náradí pro dospělé, takže ať potom nebrečí, jestli se klepne. Nepomohlo to. Respektive pomohlo, protože když se lehce ťukl do prstu (poznal jsem to podle zvuku), hned jsem mu (jak rodičovské!) připomněl, že jsem mu to

říkal. Zaťal zuby, ruku schoval za záda a ubezpečil mě, že se neklepl. Odložil kladivo a šel do domu. No a od této události už naše dítě chápe, co to znamená dělat něco na vlastní zodpovědnost...

Výchovu svého dítěte si zkrátka můžete malovat, jak chcete, ovšem jen do chvíle, než se vám narodí. Potom velmi brzo zjistíte, že leckdy je prostě jednodušší přimhouřit oko (někdy i čtyři) nebo udělat leccos za ně, i když ho tím zrovna nevedete k práci. Rozhodně vás to bude stát méně energie. O nervech ani nemluvíme...

Čtvrtek 23. května 1996

Nevím, jestli vy to víte, anebo jste se nad tím aspoň někdy zamysleli, ale proč pro milion věcí na tomto světě potřebujeme přinejmenším nějaké povolení, pouze pro početí a výchovu dítěte není třeba žádná kvalifikace (nástroje beztak nosíme všichni s sebou) ani úřední souhlas? Dříve než vám stát dovolí sednout za volant vozidla, musíte v autošколе udělat testy, abyste takzvané neřezničili na silnicích. A dříve než vám dovolí například opravovat vodovodní potrubí, musíte náležitě prokázat, že jste aspoň přibližně způsobilí. Copak dítě, to už nějak *přivedete na svět*, když ale fušersky opravíte vodovod, můžete nájemníkovi vytopit dům, nebo ne?

Ale tím se před početím nezabýváme, ani při narození neočekáváme, že k výtvoru dostaneme návody k použití. Jsme tedy vhozeni do vody a plaveme. S pomocí veškerých svých sil...

Když jsme si jako novopečení rodiče přinesli dítě domů, byli jsme už samozřejmě kovaní ve znalostech z bezpočtu *průvodců rodičovstvím*, ale pomalu jsme zjiš-

tovali, že to stále nestačí. Všichni, kdo rozumí dětem (a všichni ostatní, kteří vám přijdou nutit svá moudra), vám učeně řeknou, že kojenec pláče, když je hladový, mokrý, nemocný anebo kvůli něčemu jinému. Víte, že přehnaná starostlivost může být vlastně škodlivá, ale stejně si nemůžete pomoci, abyste toho andílka v podobě děťátka ve čtyři ráno jemně nešťouchli do ramene jen proto, abyste zjistili, jestli vůbec dýchá, jestli je ještě na živu. A potom ho odevzdaně, protože je živý a svoji existenci dokazuje hlasitým protestem, další dvě hodiny zkoušíte uspat...

Mému synkovi byl měsíc a půl, byl sytý, suchý a odpočatý, ale ne a ne přestat s pláčem. Teplotu neměl. Po mnoha telefonických poradách s ostatními, kteří už měli starší děti, a proto se kvalifikací řadili mezi experty, jsme se shodli na tom, že bude zřejmě poněkud rozmazlený, takže potřebuje jen *pochovat* v náručí. Po slabé hodině *chování* a zpěvu (jestliže neznáte žádné ukolébavky, doporučuji zpívat nějakou partyzánskou písničku, neboť aspoň jednu nebo dvě známe všichni, jen melodie musí být něžná a pomalá a hlas ne příliš důrazný) a po nějaké půlhodině debaty o tom, co dál, jsme se rozhodli, že ho odvezeme k lékaři. Nevypadalo to, že jeho pláč, který nespadal do kategorie „hladový“ ani „mokrý“ a ani pod nic ostatního, přestane. Po krátké prohlídce paní doktorka bez váhání stanovila diagnózu — náš měsíc a půl starý synek měl kýlu. Střevo, které cestuje přes porézní břišní membránu a vrací se, se zakleslo a způsobovalo mu bolest, na kterou nás upozorňoval pláčem. Protože

však bolesti nepřestávaly a protože nás pláčem nepřesvědčil, abychom ho ihned odvezli k místní kompetentní osobě, unavil se tak, že začal ztrácet vědomí. Proto jeho pláč místy slábl a ustával! Takhle nám to, novopečeným rodičům, vysvětlila paní doktorka. Bez výčitek, hněvu, zloby nebo paniky. V životě mě možná ještě nikdy nemučil pocit viny tak jako tehdy. Můj syn omdlívá bolestí, a já ho nosím na rukou, zpívám mu (tedy tím ho ještě dodatečně trestám za pláč, řekli by ti, kteří mě už někdy slyšeli zpívat) a snažím se ho uspat!

Když přešel první šok (pocit viny), objevil se druhý — to budete maličkého operovat?! Paní doktorka přikývla, prý samozřejmě, vždyť je to úplně normální. Já jsem tu normálnost nijak nepocítil. Viděl jsem jen synkovo nebohé tělíčko, které nemělo ani šest kilogramů, a chirurgovy ruce, mnohem větší než je on sám, jak šmátrají v jeho vnitřnostech. Řeknu vám, měl jsem hrozný představy! Se slzami v očích se potom snažíte položit otázku, která ale nechce opustit vaše ústa, zpozorujete sice soucitný lékařův pohled, ale odpovědi se nedočkáte, dokud otázku nevyslovíte a nesevěříte se mu se svými obavami. Pak se přece jen uklidníte a konečně se zeptáte, jak to bude probíhat. Jestli tak malé dítě otevrou přes celé břicho a jaký bude mít taková jizva vliv na jeho další život. Ze všeho nejdřív vás zajímá, proč by mu měli rozřezat celé břicho. Odpovíte si, že proto, aby mohli jít rukama dovnitř a napravit to. Následuje smích a lékařovo pokárání, že to asi přeháním se sledováním filmů. Až ten smích vás aspoň trochu uklidní a pak vám lékař vysvětlí,

že jizva bude maličká, vždyť v dutině břišní nebudou šmátrat rukama, nýbrž nástroji.

Oddechli jsme si a šli domů, synka jsme nechali v nemocnici, kde ho ještě týž den operovali. Seděli jsme doma, pokoušeli se dělat, co obvyčně děláváme, ale nedařilo se nám to. Někde zpovzdálí na nás neustále útočila smrtosná otázka: *Co když bude něco špatně?* Nemohli jsme se o tom spolu bavit. Ani jeden druhému jsme nebyli útěchou, vždyť už samotný pohled do očí mluvil za vše! Vždycky když zazvonil telefon, očekávali jsme nejhorší noční můru: *Volají z nemocnice, že se operace nezdařila!* V noci, už v posteli a ve snu, jsme se několikrát probudili a podívali se do kolébky, jestli spí. A když nebyl v kolébce, tak se prvotní panika (paměť naprosto vymazaná), kde je náš syn, změnila v nepopsatelnou úzkost.

Poté přijde další den. Vaší první myšlenkou je, že je něco určitě špatně, a cítíte vinu, protože jste usnuli! Když s tísnivým pocitem v srdci jdete nemocnicí a blížíte se k nemocničnímu pokoji, ve kterém leží vaše dítě, podobá se vaše chůze ze všeho nejvíc chůzi odsouzence na smrt. Jenže zatímco on se blíží k elektrickému křeslu (někdy zaslouženě), vy se možná blížíte k prázdné nemocniční posteli. Zadržíte dech, přes skleněnou stěnu pohlédnete do pokoje a náhle cítíte, jak vám ze srdce spadl obrovský kámen. Spadl-li by na nohy, určitě by to nebolelo. Když potom zahlédnete starostlivé zdravotní sestřičky a uslyšíte synkův vzdorovitý vzlyk a křik, objeví se vám na rtech úsměv plný úlevy. Je živý! Další noc a všechny ostatní jsou potom mnohem lehčí...

Úterý 2. července 1996

Kdysi jsem měl psa. Krásného ovčáka, se kterým jsem chodil každý den na procházky kolem řeky. No, se psem byly ze začátku těžkosti, od kousání bačkor a bot po loužičky v domě, ale postupně jsem ho těmto zlozvykům odnaučil. Bez velké námahy. Pes rostl, až vyrostl do opravdové potvory, a objevily se horší problémy. Štěkal na lidi a bojoval s každým psem, kterého jsme potkali, nehlédě na velikost (nejvíc se mu protivili jedna afgánská doga a postarší bernardýn), ale nakonec jsem z něho vychoval slušného psa, který mě (skoro) vždy poslechl na slovo. Bylo třeba trochu křiku, rovněž bez ran se to neobešlo, avšak následujících sedm let jsme si výborně rozuměli a na vycházkách jsme jeden druhému nepůsobili potíže — aspoň ne velké. Moc jsme se spolu nebavili, víceméně jsme každý byli ponořeni do vlastních myšlenek.

A pak přišel nováček, můj syn Max. Ze začátku to bylo naprosto jednoduché, na vycházky jsme měli doprovod navíc. Nenáročný, relativně tichý. První rok... Začal chodit brzy, takže jsem se už nemusel po nerovném te-

rénu mučit s kočárkem. O něco později také promluvil. Chůze mu prospívala, mluva možná také. Protože jsem byl klasicky otcovsky nezkušený, respektive už v mládí jsem si předsevzal, že se se svými dětmi nebudu bavit jako s mentálně postiženými (buci-buci, ňu-ňu, ťu-ťu a podobně), a protože jsem jako moderní novopečení otec přečetl asi všechny knihy o rodičovství, bavil jsem se s Maxem jako s dospělým. Procházeli jsme se tedy podél řeky, pes skákal kolem, já jsem skákal za neohrabaným synkem, ukazoval jsem mu věci z přírody a mimo jiné mu všechno překládal do angličtiny. Rozumí se, že jsem mu ukazoval pouze ty věci, pro které jsem znal anglický výraz. Ale Maxe jako by to příliš nezajímalo. Nebo vlastně zajímalo. Když jsem mu totiž ukázal motýlka a řekl jsem mu, že je to *butterfly*, začal ho vesele chytat (v jednom kuse směrem k řece!), ale anglické slůvko nezopakoval. Zajímali ho mravenci, moje žena vždycky poznala, že jsme se spolu učili slovíčko *ant*, protože jich přinesl plné kapsy domů. Slovo *mud* jsme také rychle přijali nejen do slovníku, ale i na oblečení, stejně jako *grass*, a při slově *bridge*, které ho tak nadchlo, jsem byl neustále na pokraji srdečního infarktu. Víte, jak dokážou být rychlé sedmnáctiměsíční děti, když spěchají na nebezpečné místo, řekněme na můstek přes potok (*creek*), který nemá zábradlí (*fence*)?

Nuže, Max neměl o anglická slova dostatečný zájem, obzvlášť když jsem se chtěl pochlubit s jeho znalostmi cizího jazyka známým — tehdy zapomněl dokonce i slovinské výrazy. A tak mě pomalu všechno dohromady

přestalo bavit a vycházky se psem, sám nevím, kdy se to stalo, se opět staly obyčejnými vycházkami se psem. Říká se přece, že pohyb na čerstvém vzduchu prospívá tělu. Angličtinu jsme tedy nechali ležet ladem. Dokud se mě Max zničehonic nezeptal, jak se anglicky řekne ježek. Bylo to poprvé, co projevil zájem o cizí jazyk a já jsem neměl pocit, že ho do něčeho nutím, a že tedy nejsem rodič tříleté naděje, která je na nejlepší cestě stát se v patnácti světovým tenisovým hráčem... Do očí se mi vlily slzy, ale ne z radosti, nýbrž z velké snahy si vzpomenout. Moje životní družka měla zrovna tak slzy v očích. A když jsme si konečně přiznali, že nemáme potuchy, a dohledali si slovo v počítači, Maxe zájem přešel. Ale jen na krátkou dobu. Brzy, to mu ještě nebyly ani dva roky, jsme museli (lžu, nikdo nás nenutil) koupit velký dětský obrázkový slovník (zase se mi vlily slzy do očí, tentokrát kvůli ceně), kterým si nejdřív listoval před spaním (takto si prodlužoval večerní pobyt v obýváku, když si přál tu *vejkou kišku, anliskou*) a brzy si jej brával do rukou také přes den. Zamyšleně si jej prohlížel, čas od času se zeptal na anglické slovo a hodně si toho zapamatoval. Když chceme, aby nám pověděl, jak se co řekne anglicky, určitě nám nevyhoví (kromě chvílky před spaním), ale mnohokrát nás překvapí. Je-li hodný (a i když není), dovolíme mu dívat se na kreslené pohádky, co dávají na kabelové televizi. Ve třech letech hodně rozumí z kontextu. Když jsme na něho hodní, potom jsme *my little baby* (ze kterého filmu to asi má?). Skoro se bojím, že začne z kontextu rozumět také slovům třeba takového Bruce Willise ze

Smrtonosné pasti. Rozhodně se ale angličtiny nebude bát a v budoucnu se mu nestane to, co se stalo jednomu slovinskému politikovi, který přečetl americkému hostu uvítání v jeho rodném jazyce. Ten pak udiveně odvětil, že neměl ani ponětí, jak jsou si slovinština s angličtinou podobné, dokonce prý sem tam rozuměl i nějakému slůvku...

Ještě bych rád dodal, že pes se jmenoval Glen, Novým Městem protéká řeka Krka a ježek se anglicky řekne *hedgehog*...

Sobota 24. srpna 1996

Jestliže si přejete, aby vaše dítě mluvilo spisovně slovensky, respektive aby se vůbec spisovně vyjadřovalo, potom mu musíte být vzorem především vy. Ibuka Masara to v knize *V zahradě bude možná už pozdě* popisuje na příkladu mladých rodičů, kteří kvůli kariéře dali sotva narozené děťátko na rok svým rodičům a nazpět k sobě si ho vzali vlastně ještě jako nemluvně. Když dítě po několika měsících promluvílo, mluvilo dialektem kraje, kde žilo v prvním roce svého života, a ne dialektem kraje, kde pak žilo s rodiči. Tedy pokud si přejete, aby se vaše dítě vyjadřovalo tak, aby vám to bylo milé, vyjadřujte se tak také vy — když je dítě ještě v bezpečí mateřského břicha...

Problém nastává, jestliže sami rodiče mezi sebou nekomunikují spisovně. Je-li pro ně dům *barák*, potom pro jejich dítě bude dům určitě zase jen *barák*. Na rodinných setkáních mi babička několikrát vyprávěla, jak svého malého syna (a mého strýce) poslala na zahradu pro ponožky sušící se na šňůře. Ten se vrátil s tím, že žádné

ponožky na šňůře nejsou. Vystrašená, protože ten den vyprala všechny ponožky, vyběhla ven a celá rozčílená se vrátila do domu s jedním párem v ruce:

Co je tohle?!

To jsou fusekle...

Se ženou jsme se dohodli, že dáme Maxovi co nejlepší příklad, ačkoliv jsme potom občas pochybovali, zda je správné, aby tříleté dítě užívalo výrazů, jakých užívalo. Onehdy jsem ho před spaním odvedl do koupelny a posadil na nočník s laskavou žádostí, ať se ještě pokusí vykakat (což kvůli čokoládě nebývá zrovna jednoduché).

Nemůžu, hlásil, dříve než to vůbec zkusil. Zkušenosti mě naučily, že zde nátlak nepomáhá. Ale jen jsem trochu pokrčil rameny, dítě spustilo do nočníku svůj náklad.

Ó, tak ty jsi kakal, pochválil jsem ho.

Jo, nejdzive to vypadalo, ze to nepude, ale pak se mi to pece jen povedlo...

Už ta promluva (zapsaná doslovně, jak ji pronesl) mě překvapila, ještě víc však její větná skladba. Příjemně mě to zahřálo u srdce, třebaže mě lehce štípaly oči (zrovna kakal)... Přiznám se, bývám hrdý, když něco takového prohlásí. Mám pak pocit, že jsem ve výchově na správné cestě. Ovšem i když se snažím sebevíc, jsou chyby a vselijaké zvláštnosti stále dost časté a ani já se vždy nevyjadřuji tak, jak bych si přál. Snažím se syna zapojit do co nejvíce činností, aby získal pocit, že mi pomáhá. Například když couvám od domu na cestu, vždycky se ho zeptám, jestli je volno. Max se poctivě rozhlédne na obě strany a povolí mi vzlet, až když je opravdu čistý vzduch.

Není to dlouho, co jsem udělal chybu (protože jsem spěchal, moje vina!) a zeptal se jen, jestli je *free*.

Žádné frí neni, odpověděl, když se rozhlédl na obě strany. Samozřejmě jsem nemohl zadržet smích. Odted už není volno, ale vždy jen *free*. A kvůli mé nepozornosti to tak i zůstane...

Max má také různá cizí slůvka, která s námi nesdílí, ale lehce uhádnou, odkud je má. Vždyť když mi řekne, že *furt* jenom křičím, v tu ránu jako bych viděl svoji babičku, kterou jsem si *furt* dobíral (což možná není pravda, ale protože to nemůžu dokázat, tak jí stoprocentně věřím)...

Těžkosti jsou také s nadávkami, ty se dítě naučí nejnanejše. Vycházejí-li z nevinných dětských úst, vzbuzují pouze smích; ovšem jestliže se mladému a nadějnému dítěti smějete, myslí si, že udělalo něco dobrého. Aspoň si myslím, že si to myslí. Nepřejete-li si, aby se nadávky naučilo od vás, potom mu nedovolte, aby se na vás dívalo, když tlučete hřebík do zdi, nebo aby se s vámi vozilo v autě, jste-li trochu nervóznější řidič. Protože si zapamatuje všechno, to mi věřte! Max se bojí policistů (neznám žádný důvod, proč by se jich měl bát, ten strach určitě nemá ode mne), a proto, sotva si všimnu na vycházce policisty, přistoupím k němu a poprosím ho, jestli by mohl mému synovi říct, že se nesmí škaredě mluvit, případně cokoli podobného, co se mi v danou chvíli hodí. Každý policista vám rád vyjde vstříc.

Stalo se mi, že jsme šli pěšky do města a syn se mě držel za ruku jako klíště. Hned to ve mně samozřejmě

vyvolalo podezření — protože co se odlišuje od normálního chování, je podezřelé, to si pamatujte!

Proč se mě dnes tak pevně držíš?

Pan policista řekl, že se musím rodičů držet za ruku. Ale nedostal jsem pokutu, jen mě upozornil...

Aha, řekl jsem si, konečně se jednou jeho obrazotvornost vydala správným směrem. Večer mě zavolal Maxův děda (a můj otec) a řekl mi, že se procházeli po chodníku. Max samozřejmě blíže k silnici a ještě ho plácal po ruce. A vtom je míjeli policisté, kteří na okamžik zapnuli sirénu, zaparkovali a formálně ho upozornili na to, jak se má chovat na chodníku. Bravo, páni policisté! Dokážete si představit, jak to zapůsobilo na dítě? Poslouchal bez jakýchkoliv připomínek, za ruku se mě držel tak, že jsem se nemohl ani poškrábat na nose, a vždycky než jsme vstoupili na přechod pro chodce, rozhlédl se, nejdříve nalevo a pak napravo. Bohužel nevydrželo mu to déle než tři čtyři dny...

Jak už jsem říkal, těžko dítě odnaučíte špatným výrazům, když už je jednou pochyťtí. Proto je třeba dávat pozor, abychom je nepoužívali, když je dítě někde poblíž — ani hrozba policistou totiž nevydrží příliš dlouho. Dítě nelze stále chovat jako v bavlnce (jedna rodina měla pět dcer, a když se jim konečně narodil syn, opečovávali ho tak, že si ještě v létě hrál na hřišti s kulichem na hlavě, čímž mu úplně zničili imunitní systém a obyčejné prochlazení ho dostalo na celý měsíc do postele), a protože ani my dospělí se občas necítíme ve své kůži a někdy si prostě musíme ulevit nějakým tím slůvkem, abychom se

nezbláznili, může se stát, a pravděpodobně se to i stane, že zrovna toto slůvko naše dítě pochytí. Ovšem: když vám ho později vrátí nazpět, pokuste se ho ignorovat a hlavně se tomu nesmějte!

Někdy začátkem jara jsme jeli autem na nedělní oběd (přítomní byli i Maxův děda s babičkou) a nějaký starší řidič s kloboukem na hlavě (to je pravidlo, zapamatujte si to, stejně jako řidička se šátkem) se loudal před námi. Vzhledem k přítomným a synovi jsem držel nervy na uzdě. V klidu a tichosti jsem jel za ním, udržoval bezpečnou vzdálenost a ani jsem mu nedával najevo, že by mohl zrychlit. Když vtom zezadu Max zahulákal:

Uhni, k..., nemáme na to celý den!

Samým překvapením se mi málem zkroutil volant v ruce, tak jsem byl v šoku. Ani jsem nevěděl, co mám dělat. Všichni v autě na mě vrhali obviňující pohledy.

Vždyť Monika taky řídí auto, zkusil jsem zareagovat, ale nějak mi to nikdo nevěřil. Trval jsem na tom, třebaže vím, čí slova vypadla ze synových úst...

Pondělí 10. února 1997

Můj pes měl narozeniny ve stejný den jako já, a třebaže se mi to dnes zdá směšné, uvařil jsem mu každý rok na výročí jeho narození oběd jako pro lidi. Se spoustou masa. Udělal jsem to z vděčnosti svému psovi, anebo mi pes byl vděčný za sváteční oběd? Byl, samozřejmě byl, ale následující tři dny se ani nedotkl svého obyčejného žrádla — čekal sváteční oběd!

Proč to tady zmiňuji? Max má narozeniny třetího prosince. V prosinci se objevují také Mikuláš, Ježíšek, Děda Mráz a kdoví kdo ještě, na koho si vzpomenu až v prosinci, ale teď mě nenapadá... Takže při Maxových narozeninách jsme se s Monikou rozhodli, že ho nezasypeme nepotřebnými dárky, ale že bude bohatě stačit nějaká ta sladkost nebo malá hračka, možná knížka, abychom mu ukázali, že ho máme rádi (dětem totiž nestačí jako důkaz lásky jen jídlo, koupání, procházky...). Že jsme se vydali správnou cestou, se ukázalo, když mi žena jednou v obchodě koupila košili. Max se hned vrhl na tašku s otázkou, co koupila pro něho. Monika byla

na okamžik zmatená, jemně zčervenala a potom, když nevěděla kudy kam, vytáhla z tašky bochník chleba a vložila mu ho do rukou.

Koupila jsem ti chleba, odvětila cankarovsky*, že jsem nevěděl, jestli se mám stydět (protože mu koupila jen chleba), nebo smát. Jakou měl však Max z dárku radost! Nepřetvařoval se (jak se přetvařujeme my, když nám známí přinesou dárek a slzy v našich očích neznamení ani tak štěstí, jako spíš úsilí odhalit, co to k čertu je), protože děti tak do čtvrtého roku nelžou, ani nedokážou skrývat své pocity. Můj syn měl skutečnou radost z chleba, který dostal jako dárek. Když to teď píšu, mám stále ještě pocit, že jsem z Etiopie, stejně jako Max, ten ovšem od té doby slavil ještě dvoje narozeniny a chleba už ho tak nerozveselí...

Když slavil svoje druhé narozeniny, uspořádali jsme párty a pozvali jeho kamarády s rodiči. Dům byl plný dětí a každé mu při příchodu předalo dárek, s kterým si potom hrály (staré a drahé hračky vmžiku nikoho nezajímaly), až nastal takový rámus jako při příchodu soudného dne a já jsem jen se zaťatými zuby počítal, o kolik se nám v budoucnu smrskne rodinný rozpočet, budeme-li muset kupovat tolik potřebných baterií. Potom šly po sobě jeden za druhým ještě všechny prosincové svátky, při kterých Max také dostával dárky. Nesměli jsme se vrátit z města, aniž bychom mu něco nepřinesli, protože ze všeho nejdřív se vrhal na nákupní tašku. Když někdo zazvonil a přišla návštěva, byl první u dveří a namísto pěkného pozdravu přiváděl naše přátele do rozpaků vě-

tou: *Co jste mi přinesli?*, a to i když už bylo po svátcích, takže od někoho, s kým se vzájemně navštěvujete třikrát do týdne, se z principu žádné dárky neočekávaly. Protože se věci nijak neuklidňovaly, měli jsme pro tento případ v předstíni připraveny nějaké čokoládky a knížky, které jsme, hned jak jsme otevřeli dveře, diskrétně podstrčili překvapeným známým, aby mohli obdarovat našeho (prosincově) rozmazleného syna.

V kalendáři už byl únor, ale stále se nám nedařilo mít věci pod kontrolou. Obyčejná návštěva obchodu s cílem doplnit pár maličkostí do ledničky se měnila v horor. Max házel věci do nákupního koše oběma rukama i poté, co jsme ho upozornili, že tolik se nenakupuje ani před blížící se válkou. Nezabíralo to. Bylo mi samozřejmě nepříjemné, když si lidé všímali našeho boje s rozmazleným dítětem, které křičelo ze všech sil, a proto také častokrát zvítězilo. Max si toho byl vědom, když hrdě kráčel před námi, svými rodiči, vybavenými jako na frontu. Ale potom jsem v obchodě jednoho dne zaťal zuby a dělal jsem, že ho neznám (šlo mi to skvěle). Docela jsem si užíval zmatených pohledů lidí, kteří hledali otce křičícího dítěte. Přece jen kolem Maxe nebyl nikdo, kdo by se s ním chtěl hádat. Zaplatil jsem, co jsem chtěl koupit, a po půl minutě vyběhl z obchodu můj uplakaný a smutný syn. Pravděpodobně ho prodavačka u kasy zastavila, když se mě snažil plně naložen dohonit. Nevím, jestli věci nechal v regálech, ale od té chvíle jsem už neměl problémy...

Obdarovávat dítě je správné, avšak jen po určité hranici. Je správné, když si během nákupu v obchodě vybere

nějakou tu sladkost, jestliže bylo hodné (bohužel se zpravidla upíchne na nejdražší věc), nikdy mu ale nedovolte, aby plnilo svůj vozíček. Platit totiž budete vy a vy také potom budete poslouchat, jak ho rozbolelo břicho. Oni se totiž ani následníci trůnu nestanou tyrany přes noc, nýbrž pomalu zkoušejí, kam až se větev ohýbá. Musíte si uvědomit, že tam, kde jste dnes ustoupili jednou, zítra ustoupíte dvakrát! Dítě rychle, velmi rychle pochopí, že křik a pláč v tlačenici mezi lidmi přináší výsledky. A jestliže se povzbuzujete tím, že tyto scény dělá jen vašim rodičům (tedy dědovi a babičce, kteří vůbec neumějí říct ne), povzbuzujete se zbytečně. Brzy totiž uslyšíte:

Proč mi to babička může koupit???

Zrovna jsem se chystal napsat, že výše uvedené neplatí pro novodobé zbohatlíky s jachtami, ale na poslední chvíli jsem se kousl do jazyku. Vždyť také oni mohou, a možná ještě hůř, velmi rychle rozmazlit svého potomka do takové míry, že jeho přání nedokážou plnit — navzdory pohádkovým bankovním účtům. Chtivost nezná hranic. Ale jestli chcete ze svého dítěte vychovat člověka v pravém slova smyslu, musíte mu dřív nebo později dát na srozuměnou, že také boty, které mu koupíte (a jsou drahé, že by bylo levnější koupit pár kilo sladkostí, jež by nadto vydržely déle) jsou dárkem...

* Ivan Cankar (1876–1918) — významný slovinský spisovatel, vůdčí představitel moderny. Jeho tvorba má silný sociálněkritický akcent.

Čtvrtek 3. dubna 1997

Když máte hlad, najíte se. Když máte žízeň, napijete se. Když jste ospalí, jdete spát. Když se vám chce na záchod, jdete na záchod. Zdá se vám to samozřejmé? Jasně, platí to stoprocentně, s jednou jedinou výjimkou — nejde to, pokud jste malé dítě!

Jakmile dostanete svého následníka domů, velice rychle si prý osvojíte jeho rytmus, takže už za pár dní byste měli vědět, kdy je ospalý, kdy se vzbudí, kdy bude hladový, kdy se pokaká... Dítě se rozbere. Aha, má hlad. Chce jíst, protože mezi jídly dělává skoro vždy stejně dlouhou pauzu. A pak už má dost, jenže křičí, jako by ho stahovali z kůže! No, logická pravidla pro malé děti pravděpodobně neplatí. Přijde hodina, kdy musí spát, abyste měli konečně dvě tři hodinky pro sebe, pro partnerku, knihu, úklid (ano, i to). Oči se mu málem zavřou, když vtom se rozpláče. Potom nejmíň hodinu křičí, jako by ho zase stahovali z kůže, na smrt unavené, že se ani dívat nemůže, natož usnout... Tedy pravidla logiky pro malé děti neplatí ani náhodou!

Dovedete si představit, že ještě před nedávnem balili batolata do bavlněných plenek? Dítě se ze začátku přebaluje nejméně sedmkrát denně, takže za den či dva se muselo nakupit tolik umazaných plen, že naše mámy mohly jen prát a prát. Bez praček! A protože praní je trýznivá záležitost (raději nemyslím na délku šňůry na sušení prádla nebo na zimu, kdy děti plenky špinily stejně jako jindy) a žehlení jakbysmet, není se čemu divit, že znavené matky hleděly, aby se děti co nejdříve naučily hygieně (čti: na nočník). Dnešní jednorázové plenky všestranně ulehčují práci. Sice vám zdatně vyprazdňují peněženku a nedokážu si představit, jaký vliv má ohromné množství použitých plenek na životní prostředí, mají však jednu výbornou vlastnost — dětská prdelka je bez přestání suchá. Výborná vlastnost má i svoji druhou stránku: dítě nijak nespěchá na nočník nebo záchod. Proč taky? Když potřebuje kakat, tak kaká. A co je horší: pokakat se, nebo si přestat hrát? Proč by jen mělo chodit na záchod a riskovat, že mu ostatní děti vezmou jeho hračky? Co na tom, že je pak docela nepohodlné sedět na té kulaté či oválné věci, byť má třeba tvar formule jedna nebo něčeho podobného...

Už jste někdy viděli batole zabrané do hry, jak na krátký okamžik zrudne ve tváři a pak pokračuje jakoby nic? *Pustilo to do plenky, to si buďte jistí!* Nejvíc si to užívám někde v hospodě, když si vychutnávám jídlo a odněkud si to přicapká maličký skřítek a dřepne si zrovna k mému stolu. Od té chvíle polykám sousta s určitou těžkostí. Sice nepáchne nebo tak, ale protože mám

bujnou představivost, lehce si vybavím proces, který pro apetit není nijak povzbudivý...

Našeho Maxe jsme zkusili navykat na nočník, když dosáhl roku a půl. Děti jiných rodičů, přátel a známých, byly profesionály už v jednom roce a plenku měly jen pro jistotu (sice bych mohl taky lhát jako oni, ale připadá mi nesmyslné v těchto věcech soutěžit), Max však o nočník neprojevoval vůbec žádný zájem. Věděli jsme, kdy přibližně naplní plenku, proto jsme ho zkoušeli posadit na nočník o nějakou tu minutku dřív. Jestliže chcete dítě udržet na nočníku, musíte se mu intenzivně věnovat, aby zapomělo, do čeho ho nutíte — nejvíce při tom trpí vaše kolena. Max ani po proklatě dlouhé době nočník ukázkově nenaplnil, ačkoliv jsme ho tam drželi ještě celou hodinu. Sotva však jsme mu nandali plenku, dostal ten nepřítomně blažený výraz a mohli jsme ho znovu přebalovat! Časem nás to začalo skutečně štvát. V knížkách se píše, že dítě nemáme nijak nutit, jestliže samo nechce, a protože jsme se báli, že ho špatným přístupem zastrašíme tak, že bude plenky nosit ještě na základní škole, přistoupili jsme k věci z opačné strany. Nenutili jsme ho na záchod, ale naopak jsme ho ignorovali, když prosil, ať mu vyměníme plenku. Plenka, když je plná, především dítěti změní těžiště a táhne ho na zadeček a taky není při dlouhém sedění kdovíjak pohodlná. Doufali jsme, že Maxe takto nenásilně navedeme k čistotě, ale přepočítali jsme se. Když jsem řekl, že seděl za stolem na zahradě a předstíral, že se zájmem čtu noviny nebo knihu, a on mě s prsty namočenými v pokakané plence

prosil, ať ho přebalím, nemohl jsem ho ignorovat! Max totiž brzy zjistil, že když trochu prošťará obsah plné plenky, nebude trvat dlouho a dostane novou...

Přišlo léto, a proto jsme zkusili druhý způsob: svlékli jsme ho do naha. Příliš to nepomáhalo. Max, ať dělal cokoli a byl kdekoli, jednoduše si dřepnul, vykonal své, trochu popošel a hrál si dál. Jakoby nic. Jenom my, co jsme chodili po zahradě, jsme museli dávat pozor na propitěchotní miny...

Potom se stalo následující: hrál si na trávě, nahý, a na jednou přiběhl, jako by ho honili všichni čerti, že se mu chce čurat. *Zalij kytky*, odpověděl jsem mu. Pomohl jsem mu zaujmout správný postoj, ale moč, která vycházela z jeho pindíka, ho tak vyděsila, že začal brečet. Když totiž čural do plenky, neviděl, jak to teče... V několika následujících dnech jsem si udělal čas a pokaždé, když ho to nutilo na malou, jsem mu dělal společnost, zatímco on kropil květinu. Šlo to (bavilo ho to, protože si myslel, že dělá květinám laskavost, s čímž sice tchyně nesouhlasila, ale vzhledem k vyšším cílům mlčky tolerovala sem tam uschlou rostlinu) a už po několika dnech jsem ho hrdě pozoroval, jak bezhlavě skáče po zahradě, tiskne si pindu a hledá květinu, která byla zrovna na řadě. Takto se naučil kontrolovat vodu. K nočníku zbýval už jen malý krůček. Když zakřičel, že se mu chce čurat, přinesl jsem mu prostě (předem připravený) nočník (protože ani květiny nesmějí dostávat příliš tekutin) a překvapilo mě, že ani ne za měsíc jej používal pro malou potřebu úplně běžně. Nejdřív samozřejmě jen na zahradě, když nebyl

oblečený (v zimě to nepřípadá v úvahu, raději počkejte, až se oteplí), brzy taky v domě, když oblečený byl. Příklad mi, jako by se to stalo přes noc...

Proto zkrátka nezačínáte, jestliže vaše dítě stále používá plenky. Mělo by to přijít samo od sebe, bez zbytečného nátlaku, že si zvykne na záchod. Trochu déle trvá, než plenku opustíte i během spánku, ale když bude několikrát po sobě suchá, prostě seberte odvalu. Možná budete muset ještě několikrát převlékat postel, ale jestliže mu plenku nesundáte, budete mu do určité míry nadržovat. A jestli vaše dítě nechce plenky za žádnou cenu opustit, taky se nic hrozného neděje. Někdy ve třech a půl letech se už bude umět samo obléct, a to by v tom byl čert, aby se ve čtyřech či v pěti nenaučilo taky samo přebalovat! Takže nejpozději za čtyři nebo pět let budete moct prohlásit i vy, že s plenkami nemáte žádný problém...

Čtvrtek 29. května 1997

Když se nám narodil syn Max, dlouho jsem si ho netroufal ani pochovat, dokud mi ho šikovná sestřička doslova nevrhla do náruče. Po několika mučivých minutách (určitě mu něco zlomím, když je tak maličký!) jsem strach ztratil a v něžném chování syna našel nemálo potěšení, hrdosti a spokojenosti. Z náručí jsem ho potom dával pouze tehdy, když bylo potřeba ho přebalit. Na přebalování jsem si nijak zvyknout nepřál. Protože nepatřím mezi ty, co vysedávají na záchodě se *Sportem* v ruce, a protože mám rozumnou ženu a nápomocnou tchyni, nemusel jsem naštěstí trávit čas v koupelně mezi použitými plenkami.

Ale brzy jsem si přál, aby tomu tak bylo. Dokud je miminko živeno z prsou, tedy mateřským mlékem, jeho výkaly nijak nezapáchají (nesmrdí), pouze barvy dokážou být nepochopitelné. Když pak dítě začne jíst normální jídlo, respektive jídlo, kterým se sytí velká většina lidí, jeho výkaly sice ztratí zvláštní barvu, zato pach získají nepříjemný. V životě je to tak, že se nemůžete věčně

spoléhat na ty druhé, a to se muselo stát jednou taky mně — Max se zničehonic pokakal a Monika ani jiná dobrá duše nebyla nikde nablízku. Vzal jsem Maxe pod paže a opatrně ho položil na přebalovací stůl. Rozbalil jsem mu plenu a skoro jsem se rozbřečel.

*Pozdrav pánbůh, Jesenice a širé okolí!**

Štíplo mě to přímo do očí. Zadržoval jsem dech, ale protože jsem kuřák, bez dýchání nevydržím ani půl minuty, natož půl hodiny, kterou bych jako neobratný a nevyvíčený potřeboval na výměnu plenky. Ještě chvíli jsem se snažil přesvědčit sám sebe, že to musím udělat, ale jen s velikými potížemi jsem zadržoval ještě ne zcela strávené jídlo, které si přálo opustit můj žaludek. Pak jsem si vzpomněl. Pospíchal jsem po schodech do sklepa, chvíli hledal v zaprášených policích, až jsem ji našel — plynovou masku! Koneckonců účastnil jsem se války (té v jednadevadesátém roce, aby nedošlo k mýlce) a jako vzorný voják jsem dostal i tuto část výstroje. Protože v naší historicky přelomové době se už nepoužívají bojové plyny, byla maska ještě relativně dobře zachovalá a musela pro můj účel postačit. Masku jsem si nasadil až v koupelně, aby mě mohl Max sledovat (jinak by si mohl ve své malinkaté hlavičce myslet, že ho přišla navštívit nějaká mimozemská civilizace), a ještě ji několikrát sundal a zase nasadil. Samozřejmě se zadržným dechem. Když si Max se široce otevřenými očima aspoň částečně přivykl na zvláštní zjevení, sklánějící se nad ním (nebrečel, to musím hrdě poznamenat), pomalu a opatrně jsem se nadechl. Zvláštní. Filtrem plynové masky přicházel jen